

ความรุนแรงในโรงเรียน : เสียงสะท้อนจากเด็ก เยาวชน และผู้เกี่ยวข้อง

ฐาศกร์ จันประเสริฐ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสาเหตุและรูปแบบของความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนโดยมุ่งสะท้อนปรากฏการณ์ความรุนแรงผ่านประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในฐานะของเหยื่อความรุนแรงและจากบุคคลแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ในมุมมองเชิงพฤติกรรมศาสตร์ เห็นว่าการเกิดพฤติกรรมใด ๆ นั้นมิได้มาจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งหากแต่เกิดจากหลายสาเหตุร่วมกัน ซึ่งในกรณีของความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนก็เช่นกันที่พบว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีหลายสาเหตุด้วยกันทั้งจากตัวนักเรียนเองและจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) เด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำเพียงฝ่ายเดียวซึ่งเกิดจากสาเหตุที่สำคัญ คือจากตัวเด็กนักเรียนเอง และจากบริบทของโรงเรียน 2) เด็กและเยาวชนที่อยู่ในฐานะของผู้กระทำความรุนแรง ได้แก่ สาเหตุจากตัวนักเรียนเอง จากครอบครัว จากเพื่อน จากการรับสื่อที่ไม่เหมาะสม และจากชุมชนแวดล้อม 3) เด็กและเยาวชนที่อยู่ในฐานะทั้งผู้ถูกกระทำและผู้กระทำซึ่งมีสาเหตุตามสองลักษณะข้างต้นร่วมกับอีกหนึ่งสาเหตุที่สำคัญคือการขาดวุฒิภาวะทางปัญญาและอารมณ์ ในส่วนของรูปแบบของความรุนแรงนั้นพบว่ามีหลายรูปแบบด้วยกันคือ 1) ใช้เกณฑ์ของบุคคลที่ถูกกระทำและเป็นผู้กระทำเป็นเกณฑ์ ได้แก่ ความรุนแรงระหว่างครูกับนักเรียน ความรุนแรงระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และความรุนแรงระหว่างนักเรียนที่มีการดึงคนนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง 2) ใช้เกณฑ์ผลที่เกิดขึ้นจากความรุนแรง ได้แก่ ความรุนแรงต่อร่างกาย ความรุนแรงต่อจิตใจ และความรุนแรงต่อเพศ 3) ใช้เกณฑ์วิธีการก่อความรุนแรง ได้แก่ การใช้กำลังทางกาย การใช้วาจา และการใช้ทั้งกำลังทางกายและวาจา ซึ่งทุกรูปแบบที่กล่าวมาล้วนแล้วแต่สร้างความเจ็บปวดและความสูญเสียให้เกิดขึ้น ดังนั้นการจัดการปัญหาความรุนแรงดังกล่าวจึงต้องอาศัยความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องบนฐานความร่วมมือของทุกฝ่าย

คำสำคัญ : ความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำ, โรงเรียน

Abstract

This research's purpose is to present factors and forms of violence which affect school youths. The study bases on victims' visions and experiences, also related person. In the aspect of behavioral science, ones' behavior is not only from one source, but also others. So, in this case, there are various factors, individual and environmental differences which can be the crucial causes of school violence. The study found that there are 3 features of the violence, 1) students are victims because of their characters and school situation 2) students are violence performers because of their characters, family, friends, inappropriate media and environment. 3) Students are both victims and violence performers because of all of above factors including the lack of emotional and cognitive maturity.

The forms of violence can be divided into 3 criterions; 1) victims and bad performers criterion; violence between teachers and students, between students and students, between school outsiders and students 2) consequences of violence; violence that affects ones' body, mentality and sex 3) violence conducting methods; the use of body, words and both body and words. All presented forms create pain and disaster so to solve this problem; we have to comprehend the phenomena intensely for the best solution.

Key word : Children and Youths' Violence, School

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน นับเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกวัน เด็กไทย มีแนวโน้มกระทำผิดและถูกละเมิดสิทธิ รวมทั้งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทั้งเรื่องยาเสพติด คดีอาชญากรรม ปัญหาเด็กติดเกมส์คอมพิวเตอร์ มั่วสุมตามหอพักและสถานบันเทิง จนนำไปถึงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ตลอดไปจนถึงปัญหาเด็กนักเรียนยกพวกตีกัน ที่ก่อสารพัดปัญหาสังคมตามมา

ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ การเสียชีวิต บาดเจ็บและพิการจากการถูกทำร้ายเป็นภาระและความสูญเสียทางสังคม ทั้งนี้ผลกระทบไม่ได้เกิดเฉพาะกับผู้ถูกกระทำ หรือผู้กระทำเท่านั้น หากแต่ยังมีผลกระทบต่อครอบครัว กลุ่มเพื่อน ต่อชุมชนและสังคมโดยรวมที่ต้องสูญเสีย เจ็บปวด จากผลลัพธ์ของความรุนแรงดังกล่าว ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ปรากฏให้เห็นเป็นข่าวตามสื่อต่างๆ เกี่ยวกับนักเรียนวัยรุ่นก่อเหตุทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน ทำร้ายร่างกายอาจถึงขั้นเสียชีวิต ทำลายทรัพย์สินของส่วนรวม การใช้ภาษาถ้อยคำที่รุนแรง ช่มชู้ ต่ำหนิติเตียน กล่าวโทษผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้อาจถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่รุนแรงทั้งสิ้น

ดังนั้น การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาในเชิงลึกเพื่อสะท้อนปรากฏการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยแห่งการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเน้นที่มุมมองของเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนถูกประกอบสร้างขึ้นจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมหรือหล่อหลอมเด็กขึ้นมา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาวิถีชีวิต พื้นที่และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งได้แก่ครอบครัว ชุมชนเพื่อน โรงเรียน และสังคมโดยรวมในการประกอบสร้างความรุนแรงในมิติต่างๆ ในขณะที่เดียวกันงานวิจัยนี้ ยังมีลักษณะเด่นที่เน้นจุดยืนของการมองปัญหาความ

รุนแรงโดยยึดอัตวิสัยของเยาวชนในฐานะที่เป็นปัจเจก เป็นศูนย์กลางในการสะท้อนประสบการณ์และวิถีจัดการกับปัญหาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำเกิดขึ้นได้อย่างไรภายใต้โครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนที่มีลักษณะเฉพาะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุและรูปแบบของความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียน โดยผ่านมุมมองและประสบการณ์ของตัวนักเรียนเอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆภายใต้บริบทของโรงเรียนที่มีลักษณะเฉพาะและมีความเป็นพลวัตท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การศึกษารายกรณีเชิงคุณภาพ ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยนี้เป็นการสืบค้นหาความรู้ความจริงอย่างละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจ ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทหรือระบบที่มีขอบเขตเฉพาะเจาะจง โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อต้องการศึกษาหรือเรียนรู้กรณีศึกษาที่สนใจเป็นเฉพาะ และเพื่อต้องการทำความเข้าใจปรากฏการณ์บางอย่างที่สนใจ โดยอาศัยศึกษาวิจัยจากกรณีเฉพาะดังกล่าว ผลการศึกษาจากกรณีเฉพาะที่ดำเนินการภายใต้สภาพเหตุการณ์จริงให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับการนำไปใช้ปฏิบัติงานในองค์การใดองค์การหนึ่ง และเป็นประโยชน์โดยอ้อมสำหรับนำไปใช้ทำวิจัยในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องให้กว้างขวาง ลุ่มลึกต่อไป การศึกษาเฉพาะกรณีจึงถูกนำไปใช้ในการแสวงหาความรู้ความจริงในหลากหลายสาขาวิชานั้นเอง (Merriam, 1998; Yin, 2003)

โดยการศึกษาเรื่องความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ใน

บริบทของสังคมไทยที่ใช้สำหรับอธิบายปรากฏการณ์ ความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนได้อย่างตรงประเด็นและลุ่มลึก สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกสนามการวิจัยแบบเจาะจง คือ โรงเรียนบัวศึกษา (ชื่อสมมติ) ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดหนึ่งในเขตภาคกลาง เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้มีลักษณะเหมาะสมสำหรับการศึกษา เป็นโรงเรียนที่มีปรากฏการณ์ ความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำเกิดขึ้น การศึกษาที่ผู้วิจัยศึกษาในมุมมองที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำและถูกกระทำ หรือได้รับผลจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยกลุ่มเด็กและเยาวชนในที่นี้คือนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ซึ่งการศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาสาเหตุและรูปแบบของความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำ โดยการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่มีต่อเด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนตามมุมมองของเด็กและเยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา โดยการใช้การศึกษารายกรณีเชิงคุณภาพเป็นแนวทางในการศึกษา เพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการศึกษามุมมองของความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อเด็กและเยาวชนในโรงเรียนทั้งจากตัวนักเรียนเอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่าสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนนั้นสามารถพิจารณาได้สามลักษณะคือ เด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง เด็กและเยาวชนที่อยู่ในฐานะผู้กระทำ ความรุนแรง และ เด็กและเยาวชนที่เป็นทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง ทั้งนี้ในการศึกษาถึงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงลักษณะของความรุนแรงที่เกิดขึ้นว่าเด็กและเยาวชนตกอยู่ในฐานะใด

เพื่อที่จะได้เกิดความเข้าใจว่าสาเหตุที่เข้ามาเกี่ยวข้องนั้นมีเรื่องใดบ้าง ดังนี้

1. เด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำ เพียงฝ่ายเดียว เกิดจากสาเหตุที่สำคัญ ได้แก่ 1) สาเหตุจากตัวเด็กนักเรียนเอง เช่น นักเรียนมีลักษณะทางกายภาพ และมีบุคลิกที่อ่อนแอ ซึ่งมาจากร่างกายพิการมาแต่กำเนิด หรือพิการจากอุบัติเหตุ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ อาจทำให้เด็กเกิดปมด้อย ไม่กล้าแสดงออก และอาจถูกล้อเลียนจากเพื่อนๆ เด็กมีลักษณะน่าหมั่นไส้หรือน่ารำคาญ เช่น ชอบพูดเสียงดัง หรือมีกลิ่นตัวแรง เป็นต้น เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ทั้งหลาย เช่น มีนิสัยก้าวร้าว ชอบชกต่อย หรือชอบลักขโมย เป็นต้น เด็กที่มีประวัติต่างพร้อยมาก่อน เช่น เคยลักขโมย เคยเสพยาบ้า หรือ เคยเล่นการพนัน เป็นต้น ซึ่งเด็กเหล่านี้มักจะถูกเพ่งเล็งหรือถูกควบคุมเป็นพิเศษ 2) สาเหตุจากบริบทของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนไม่ดี เรียนหนักเกินไป ทำให้เด็กเครียด หรือบางที่เกิดจากครูที่มีภารกิจเยอะ ไม่มีเวลามาสอนจึงปล่อยปละละเลยเด็ก ซึ่งจัดเป็นความรุนแรงแฝงหรือเป็นความรุนแรงเงียบซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิดที่ว่าด้วยความรุนแรงโครงสร้างที่ทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างคนที่มีตำแหน่งที่แตกต่างกันในโครงสร้างนั้น ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าเอารัดเอาเปรียบ ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าในกระบวนการปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2545:144-148) เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างแยบยลโดยไม่ได้ปรากฏผลหรือหลักฐานที่ชัดเจนว่าส่งผลต่อร่างกายหรือจิตใจหากแต่เป็นความรุนแรงที่ทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวนักเรียนอย่างไร้รู้ตัวและจะสะสมเป็นผลกระทบที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

2. เด็กและเยาวชนที่อยู่ในฐานะของผู้กระทำ ความรุนแรง ได้แก่ 1) สาเหตุจากตัวเด็กนักเรียนเอง ที่มีความคิดและพฤติกรรมต่างกัน มีความเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ความ

คิดและความรู้สึก หรือการขาดวุฒิภาวะในการกลั่นกรองเรื่องต่างๆ ทั้งการคบเพื่อนและการรับสื่อต่างๆ ซึ่งมีผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการก่อเหตุความรุนแรงซึ่งในโรงเรียนนั้นการก่อเหตุความรุนแรงถือได้ว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎระเบียบและบรรทัดฐานของโรงเรียนทั้งนี้การฝ่าฝืนดังกล่าวนั้นเมื่อพิจารณาตามแนวคิดปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์จะเห็นได้ว่านักเรียนมีการตีความและให้นิยามกับการฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคมในโรงเรียนที่แตกต่างกันเมื่อนักเรียนได้มีปฏิสังสรรค์ระหว่างนักเรียนที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือกระทำความรุนแรงด้วยกันก็จะมี การแลกเปลี่ยนข้อมูล และตีความสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น กฎระเบียบ การลงโทษ การควบคุมของโรงเรียน และเมื่อนักเรียนที่อยู่ในฐานะของผู้กระทำความรุนแรงมีการตีความว่ากฎระเบียบของโรงเรียนบางอย่างเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม บางอย่างเข้มงวดจนเกินไป ส่งผลให้นักเรียนเห็นว่าตนเองสามารถที่จะฝ่าฝืนได้ และเมื่อกฎระเบียบยิ่งเข้มงวดมากขึ้นเท่าไร นักเรียนก็จะยิ่งหาวิธีการที่แยบยลมากขึ้นในการฝ่าฝืนกฎนั้นโดยไม่ให้ถูกลงโทษซึ่งบลูเมอร์ (Blumer, 1969: 2-5) เห็นได้ว่าแนวคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ เป็นการมองภาพรวมทั้งผู้กระทำ การกระทำ และความหมายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล นั่นคือ นักเรียนอยู่ในฐานะของผู้กระทำ การกระทำคือการฝ่าฝืนกฎซึ่งโดยนัยนี้การฝ่าฝืนกฎเป็นสิ่งให้อื้อให้เกิดความรุนแรงในเวลาต่อมาและการให้ความหมายกับการฝ่าฝืนกฎว่าสามารถกระทำได้ ย่อมทำให้เกิดการกระทำความรุนแรงได้อีก

2) สาเหตุจากสภาพครอบครัวของเด็กนักเรียนซึ่งบางครอบครัวเป็นแหล่งบ่มเพาะความรุนแรง อันเกิดจากพ่อแม่ขาดทักษะในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน และเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เช่น ทะเลาะวิวาทกันกัน ด่าทอด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ เป็นต้น ทำให้นักเรียนซึมซับสิ่งเหล่านี้และหล่อหลอมเป็นบุคลิกภาพและมีปัญหาทั้งทางด้านอารมณ์ การปรับตัวเข้ากับสังคมและมีเจตคติที่ดีต่อการใช้ความรุนแรงอันจะส่งผลต่อการตัดสินใจใช้

ความรุนแรงในการดำเนินชีวิตทั้งที่บ้านและโรงเรียน

3) สาเหตุจากโรงเรียน เช่น มีกฎระเบียบมากเกินไป หรือการเลียนแบบเพื่อนไม่ดี เป็นต้น 4) สาเหตุจากการรับสื่อต่างๆ ที่มีทัศนคติของภาพของความรุนแรง และ

5) สาเหตุจากชุมชนที่มีวัฒนธรรมประเพณีไม่เหมาะสม เช่น ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวที่มีการตีหม้อเป็นประจํา ทำให้นักเรียนซึมซับสิ่งเหล่านี้มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นต้น

3. เด็กและเยาวชนที่เป็นทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำความรุนแรง ได้แก่ 1) เด็กที่เริ่มต้นจากการเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงแต่ต่อมากลายเป็นผู้กระทำ ความรุนแรงเสียเอง เพราะการตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงนั้นทำให้เด็กเกิดปมด้อย ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ทำอะไรก็ไม่สำเร็จ จึงประชดตัวเองด้วยการทำผิดๆ เสียเลย เช่น มีพฤติกรรมก้าวร้าว ตีหม้อหรือสูบบุหรี่ เป็นต้น 2) เด็กที่เริ่มต้นจากการเป็นผู้กระทำ ความรุนแรงแต่ต่อมากลายเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงก็เพราะการทำตัวที่ไม่ดีนั้น ทำให้ได้รับการต่อต้านหรือได้รับการลงโทษจากเพื่อน รุ่นพี่ ครู หรือเจ้าหน้าที่บ้านเมือง เป็นต้น และ 3) เด็กเป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อตนเอง ได้แก่ เด็กที่เคยเป็นผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงมาก่อนแล้วประชดด้วยการทำร้ายตัวเอง เด็กที่เคยเป็น ผู้ที่กระทำความรุนแรงมาก่อนแล้วเกิดสำนึกผิดเสียใจ จึงทำร้ายตัวเอง และเด็กที่กระทำความรุนแรงต่อตนเอง เป็นเด็กที่มีภาวะทางอารมณ์และจิตใจที่แปรปรวน เพราะถูกบีบคั้นจากอะไรบางอย่าง เช่น ความบีบคั้นจากครอบครัว น้อยเนื้อต่ำใจ จึงทำร้ายตนเอง เป็นต้น ทั้งนี้ในส่วนของสาเหตุที่กำหนดความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนนั้น จะเห็นว่ามี ความเกี่ยวข้องกับมูลเหตุต่างๆ ทั้งที่มาจากตัวเด็กเองที่อยู่ทั้งในสถานะของผู้ถูกกระทำและในสถานะของผู้กระทำความรุนแรงและมูลเหตุที่มาจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งมูลเหตุที่มาจากครอบครัวที่เป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนมากที่สุด เป็นแหล่ง

บ่มเพาะความรุนแรงที่เกิดขึ้นทั้งอย่างตั้งใจหรือไม่ ตั้งใจก็ตาม มูลเหตุจากชุมชนซึ่งในที่นี้อาจกล่าวอ้างถึง โรงเรียนในฐานะของชุมชนทางการศึกษาซึ่งเป็นสถานที่ที่เอื้อให้เกิดความรุนแรงทั้งที่มาจากการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน บทบาทของครู เพื่อนร่วมโรงเรียน ที่ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับกาหนดความรุนแรงที่เกิดขึ้น มูลเหตุจากสื่อมวลชน และมูลเหตุจากสังคมซึ่งหมายถึง โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมบางประการของชุมชนที่อยู่รายล้อมเด็กและเยาวชนนั้นก็เป็นอย่างหนึ่ง สาเหตุที่กำหนดความรุนแรงที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิดมนุษย์นิเวศวิทยาของ บรอนนเฟน เบนเนอร์ (Bronfenbrenner, 1979) ที่เห็นว่าการที่บุคคลมีพฤติกรรมใดๆ นั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับตั้งแต่ระดับของตัวเด็กกับโครงสร้างในระดับจุลภาคซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับตัวที่สุดและให้ประสบการณ์โดยตรง หน่วยแรกที่สุด คือ ครอบครัว ที่พ่อแม่และลูก มีปฏิสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังมีหน่วยอื่นอีก เช่น ครอบครัวของญาติ ศูนย์เลี้ยงดูแลเด็ก ห้องเรียน ที่โรงเรียน เป็นต้น จนถึงโครงสร้างในระดับมหภาคซึ่งเป็นระบบใหญ่ที่สุดของสังคม ซึ่งเป็นที่รวมทุกระบบให้เกี่ยวเนื่องกัน เป็นระบบวัฒนธรรมใหญ่ และวัฒนธรรมย่อยของสังคม นอกจากนี้สาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นยังกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่ามีความเกี่ยวข้องกับระบบปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงระบบจุลภาคต่างๆ ให้สัมพันธ์กัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้อง ระหว่างครอบครัวและโรงเรียน เด็กที่มีปัญหาที่บ้านจะไปสร้างปัญหาที่โรงเรียน เด็กจากครอบครัวอบอุ่นมักจะเป็นเด็กเรียบร้อยที่โรงเรียน เป็นต้น

สำหรับรูปแบบของความรุนแรงนั้น พบว่าความรุนแรงในโรงเรียนสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และรูปแบบของความรุนแรงสามารถจำแนกได้หลาย รูปแบบ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่นำมาใช้ ได้แก่ 1) ใช้เกณฑ์ของบุคคลที่ถูกกระทำและเป็นผู้กระทำเป็นเกณฑ์ มี 3 ลักษณะ คือ ความรุนแรงระหว่างครูกับนักเรียน ตั้งแต่

ว่ากล่าวตักเตือน ทำกิจกรรม ทำทัณฑ์บน พักการเรียน และให้ออก ความรุนแรงระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ได้แก่ การทะเลาะวิวาท ล้อเลียนปมด้อย การข่มขู่รีดไถ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งการละเมิดทรัพย์สินละเมิดทางเพศ การชักพาสู่ยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับที่สมบัติ ตาปัญญาญา (2549) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยในสองเรื่องคือการสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน และการสำรวจทัศนคติต่อการสร้างวินัยและพฤติกรรมในการสร้างวินัยของครูต่อนักเรียนผลการวิจัยพบว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีในโรงเรียนนั้นมีสองรูปแบบด้วยกัน คือความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียนกับนักเรียนในลักษณะของการรังแกกันและความรุนแรงระหว่างครูกับครูกับนักเรียนในรูปแบบของการลงโทษทางวินัย ส่วนอีกหนึ่งรูปแบบที่พบจากการศึกษาครั้งนี้คือความรุนแรงระหว่างนักเรียนที่มีการดึงคนนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึงความรุนแรงระหว่างนักเรียนแต่ได้แผ่ขยายออกไปสู่บุคคลภายนอกทั้งนี้เนื่องจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการทะเลาะวิวาทหรือจากการไม่พอใจซึ่งกันและกันหรือกระทบทั้งกันนั้นเมื่อไม่สามารถแสดงออกและจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองก็มักจะมีการดึงคนอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องและส่วนใหญ่มักจะเป็นคนที่อยู่นอกโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์กับนักเรียนที่เป็นคู่กรณีกัน 2) ใช้เกณฑ์ผลที่เกิดขึ้นจากความรุนแรง ได้แก่ ความรุนแรงต่อร่างกาย เช่น ตบตี ชกต่อย ยกพวกตีกัน เป็นต้น ความรุนแรงต่อจิตใจ เช่น การล้อเลียนปมด้อย การประจานความผิดต่อหน้าบุคคลอื่น เป็นต้น ความรุนแรงทางเพศ เช่น การข่มขืน ลวนลาม เป็นต้น 3) ใช้เกณฑ์วิธีการก่อความรุนแรง ได้แก่ การใช้กำลังทางกาย เช่น การแสดงสีหน้าท่าทางยั่วให้โกรธ การทำร้ายด้วยอวัยวะหรืออาวุธต่างๆ การใช้วาจา ได้แก่ พุดปด พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพื่อเจ้อ การใช้กำลังทางกายและวาจา เช่น การแสดงสีหน้าท่าทางยั่วพร้อมทั้งคำด่า การใช้คำหยาบพร้อมทั้งทำร้าย

ด้วยอวัยวะและอาวุธ

จะเห็นว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนที่ค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงภายใต้บริบทของโรงเรียนที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนทั้งโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและโครงสร้างเชิงอำนาจที่ล้วนแล้วแต่เอื้อให้เกิดความรุนแรง รวมทั้งสาเหตุเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นสามารถจำแนกให้เห็นทั้งสาเหตุที่เกี่ยวข้องเมื่อเด็กและเยาวชนอยู่ในฐานะของผู้ถูกระทำ ในฐานะผู้กระทำ และที่อยู่ทั้งในฐานะของผู้ถูกระทำและผู้กระทำ ซึ่งแต่ละสาเหตุที่มีความเชื่อมโยงกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบทั้งความรุนแรงต่อร่างกาย ต่อจิตใจ ต่อเพศ หรือแม้แต่ความรุนแรงแฝงหรือความรุนแรงเงียบที่นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นและเป็นเสมือนแหล่งบ่มเพาะความรุนแรงที่อาจนำไปสู่ความรุนแรงในรูปแบบอื่นๆที่ร้ายแรงและมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นซึ่งปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นหากมองตามสภาพปัญหาแล้วจะเห็นว่าความรุนแรงในพื้นที่โรงเรียนนั้นไม่ได้เกิดขึ้นมาเพียงลำพังหากแต่มีบริบทที่แวดล้อมเกี่ยวข้องกับเด็กๆ แต่ละคน ทั้งในระดับชุมชน ครอบครัว รวมไปถึงโรงเรียนซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญที่เด็กและเยาวชนมักแสดงออกถึงพฤติกรรมต่างๆ ในพื้นที่แห่งนี้มากที่สุด บางคนได้รับความกดดันจากสภาพในครอบครัวก็มีการแสดงออกในด้านความรุนแรงที่โรงเรียน บางคนเกิดปมด้อยเนื่องจากสภาพสังคม ชุมชน หรือได้เห็นตัวอย่างที่ไม่ดีจากชุมชนที่ตนอยู่อาศัยก็แสดงออกที่โรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถานที่ซึ่งรองรับปัญหาต่างๆ ดังนั้นปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นครั้งนี้จึงนับได้ว่าเป็นการสร้างองค์ความรู้ในเชิงวิชาการผ่านการศึกษาเฉพาะกรณีของโรงเรียนแห่งหนึ่งที่เป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกระทำที่เกิดขึ้นในบริบทหนึ่งของสังคมไทย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าในรั้วโรงเรียนมีความรุนแรงเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ ดังนั้น โรงเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหาร และครูผู้สอนควรตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและให้ความสำคัญกับรูปแบบของความรุนแรงที่เกิดขึ้นตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง รู้ว่าปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง และเกิดขึ้นในสถานการณ์ใด ที่ไหนบ้าง ซึ่งโรงเรียนจะสามารถดำเนินการป้องกันและแก้ไขได้ทันเวลาที่ ทั้งการทำงานในเชิงรับคือการแก้ไขเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วด้วยเมตตาจิตไม่ซ้ำเติมเด็กที่ถูกกระทำและไม่ตอกย้ำตีตราให้นักเรียนที่ก่อเหตุ และการทำงานในเชิงรุกคือ การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริม ความสัมพันธ์นักเรียนด้วยกัน และนักเรียนกับครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องโดยใช้รูปแบบของกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความสามัคคี มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมทั้งปรับกระบวนการจัดการภายในระบบโรงเรียน เพื่อให้เกิดการจัดการในการมีกิจกรรมต่างๆ หลังเลิกเรียน อันจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการริเริ่มสร้างสรรค์ การให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในทางบวกและสร้างสรรค์ร่วมทั้งการปลูกฝังในเรื่องของการเปิดรับสื่อและการบริโภคสื่อด้วยปัญญา

และเมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้นมีหลายสาเหตุด้วยกันที่เกี่ยวข้องกับบริบทของโรงเรียน ทั้งทางด้านพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งโรงเรียนควรมีการปรับปรุงอาคารสถานที่โดยเฉพาะพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรง เช่น ตามมุมอับหรือลับตาคน ห้องน้ำ โรงอาหาร พื้นที่กร้างหลังโรงเรียน เป็นต้น เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนใช้เป็นแหล่งมั่วสุมหรือก่อเหตุความรุนแรง ด้านการจัดการเรียนการสอนควรมีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

โดยนำพื้นฐานความรู้ของนักเรียนมาพิจารณาร่วมกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนด้านความเป็นเลิศทางวิชาการเพียงอย่างเดียว ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยเฉพาะครูผู้สอนกับนักเรียนในเรื่องการลงโทษทางวินัยนั้นครู ควรให้ความสำคัญกับการเลือกใช้วิธีการลงโทษอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกให้แก่นักเรียน และเมื่อทำการลงโทษควรมีการคาดโทษและชี้แจงความผิดของนักเรียนทุกครั้งหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการลงโทษโดยไม่ใช้อารมณ์ และครูต้องหลีกเลี่ยงการลงโทษนักเรียนผ่านการใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรมเพราะนั่นหมายถึงการสร้างตราบาปให้แก่เด็กนักเรียนอันจะนำมาสู่การต่อต้านและการฝ่าฝืนกฎระเบียบและการท้าทายอำนาจของครู ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความรุนแรงอย่างไม่สิ้นสุด

ในระดับครอบครัวควรส่งเสริมและผลักดันให้พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็ก ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเฉพาะการสร้างความปลอดภัยในครอบครัว ปลูกฝังความเชื่อ และค่านิยม ให้บุตรหลานรักเพื่อนมนุษย์

ไม่สร้างความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ให้ความสำคัญกับบุตรหลาน และเฝ้าระวังให้อยู่ในสายตาโดยไม่เข้มงวดจนเกินไป และให้อิสระตามสมควร และที่สำคัญพ่อแม่ ผู้ใหญ่ในครอบครัว ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่ใช้ความรุนแรง

นอกจากนี้ระดับชุมชนและการปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนแผนกิจกรรมส่วนท้องถิ่นที่มุ่งดำเนินงานเพื่อลดปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยเน้นการจัดการโดยใช้ทุนทางสังคม อันได้แก่ทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหา และจัดให้มีการจัดการเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่เรียนรู้กันและกัน มีการจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนในลักษณะของกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจของเด็กและเยาวชน เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ การเข้าค่ายเยาวชน ค่ายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน.

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา สุวรรณทัตและคณะ. (2535). **แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม**. คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม. กรุงเทพฯ:มปป.
- ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2545). เรื่องราวของความรุนแรงในสังคมไทย: ฆ่าหั่นศพ ฆ่าลูกและอื่นๆ อีกมากมาย. **รัฐศาสตร์สาร**. 23(2) :144-148.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร.(2543). **วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะและความเป็นอื่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- สมบัติ ตาปัญญา. (2549ก). **การสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน**. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. (2549ข). **การสำรวจทัศนคติต่อการสร้างวินัยและพฤติกรรมในการสร้างวินัยของครูต่อนักเรียน**. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Blumer, Herbert. (1969). **The Methodological Position of Symbolic Interaction. Symbolic Interactionism : Perspective and Method**. Englewood Cliffs : N.J., Prentice-Hall.
- Bogdan, Robert C. & Sari Knopp Biklen.(1992). **Qualitative research for education. An introduce to theory and method**. Boston : Allyn and Bacon.
- Broom, Leonard., Philip Selznick & Dorothy Broom Darroch. (1981). **Sociology**. Seven edition. New York : Harper&Row.
- Merriam, S.B.(1988). **Case study research and education:a qualitative approach**. San Francisco:Jessey-Bass.
- Urie Bronfenbrenner. (1979). **The ecology of human development: experiments by nature and design**. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- World Health Organization. (1995). **Violence : a Public health priority**. Geneva. Switzerland.
- Yin, R.K. (2003). **Applications of case study research**. Thousand Oaks, Sage Publication.